

DZIECKO W SPEKTRUM AUTYZMU W SZKOLE

www.jim.org

SPIS TREŚCI

Dobra droga do edukacji	2
Kształcenie specjalne	4
Jak uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?	5
Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny	8
Jak opracować IPET?	8
Inne formy kształcenia	10

Ten poradnik powstał z myślą o rodzicach i opiekunach dzieci w spektrum autyzmu, żeby pomóc im w wyborze najlepszej ścieżki edukacyjnej.

Misją Fundacji JIM jest stworzenie lepszego świata dla osób autystycznych. Jedną z dróg jest pełne włączenie dzieci w spektrum autyzmu w proces edukacji, w sposób dostosowany do ich potrzeb i możliwości.

DOBRA DROGA DO EDUKACJI

W przepisach dotyczących kształcenia uczniów niepełnosprawnych zaszło ostatnio wiele zmian. Jak najlepiej spełnić potrzeby naszego dziecka? Co zrobić by otrzymało również w szkole odpowiednią terapię? Czy zajęcia indywidualne z nauczycielem w szkole są nadal możliwe?

Najważniejsze, by dobrać formę organizacji kształcenia do potrzeb naszego dziecka. Pomóc mogą specjaliści z poradni psychologiczno-pedagogicznych, a także osoby już pracujące z dziećmi: terapeuci, nauczyciele.

Nauczanie może przybierać trzy formy: kształcenia specjalnego, nauczania indywidualnego i zindywidualizowanej ścieżki. Do każdej z tej form organizacji kształcenia, potrzebne jest zdobycie orzeczenia lub opinii w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Poniższa tabela przedstawia różnice pomiędzy trzema formami organizacyjnymi kształcenia, wskazuje na ich wady i zalety:

Forma	Dla kogo?	Największe zalety	Największe wady
Kształcenie specjalne	Dla dzieci niepełnosprawnych, w tym w spektrum autyzmu	To decyzja administracyjna - można ją egzekwować u odpowiednich organów. Kształcenie odbywa się na podstawie specjalnie opracowanego programu edukacyjno-terapeutycznego. Można w ramach tego kształcenia zastrzec, które zajęcia dziecko będzie miało indywidualnie z nauczycielem w klasie, które z małą grupą dzieci, a które z całą klasą	Niektóre szkoły mogą mieć problem z realizacją zaleceń - stąd punktem wyjścia jest wybór właściwej szkoły, która zapewni ich realizację
Nauczanie indywidualne	Dla dzieci, którym choroba uniemożliwia lub utrudnia uczęszczanie do szkoły przez jakiś określony czas. Z tej formy kształcenia mogą korzystać np. dzieci po wypadkach	Dobre wyjście tymczasowe, gdy dziecko chwilowo nie może uczestniczyć w zajęciach	Zajęcia odbywają się w domach - jest to uciążliwe i dla nauczycieli i rodziców, ale czasami konieczne
Zindywidualizowana ścieżka	Dla dzieci, które mogą uczęszczać do szkoły lub przedszkola, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia, nie mogą realizować wszystkich zajęć z klasą i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych	Część zajęć będzie się odbywała indywidualnie w szkole, a część z klasą	Brak mocy decyzji administracyjnej - nie wiadomo, na ile dyrektorzy będą zgadzali się na realizację zaleceń z opinii o zindywidualizowanej ścieżce kształcenia

KSZTAŁCENIE SPECJALNE

§ Zgodnie z przepisami prawa:

Kształcenie specjalne jest organizowane dla dzieci niepełnosprawnych, w tym dla dzieci w spektrum autyzmu. Dla takich dzieci wydawane jest orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, a na jego podstawie specjaliści w szkołach opracowują indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET). W orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego lub w treści IPET-u można wskazać, że dziecko ma potrzebę zajęć indywidualnych lub w małych grupach. Wskazuje się w nich też jakie formy nauki czy terapii mogłyby dobrze wpłynąć na rozwój dziecka. Najwłaściwszą formą organizacji kształcenia dla dziecka w spektrum autyzmu jest kształcenie specjalne.

Punktem wyjścia jest posiadanie odpowiedniego orzeczenia z poradni psychologiczno-pedagogicznej. Dzieci i młodzież niepełnosprawne, w tym w spektrum autyzmu mogą uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Dzieci i młodzież posiadające takie orzeczenie objęte są kształceniem specjalnym. Kształcenie specjalne organizuje się w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych, publicznych i niepublicznych. Orzeczenie będzie wskazywało jaką szkoła będzie zalecana (np. szkoła integracyjna), ale to **do rodziców należy ostateczna decyzja, do jakiej szkoły pójdzie ich dziecko. To prawo jest zagwarantowane w Konstytucji.**

Praktyczna porada:

Nie wszystkie szkoły będą miały możliwość realizacji wszystkich zaleceń z orzeczenia. Warto więc wybierać takie placówki, które zapewnią dziecku odpowiednią terapię i specjalistów, niż decydować się na placówkę, która jest nieprzygotowana do pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Można najpierw zapytać dyrektorów, czy mieli w szkole lub przedszkolu w poprzednich latach dzieci z zaburzeniami w spektrum autyzmu, jakie formy terapii oferują, jakich zatrudniają specjalistów. Świadomy wybór pomoże w stworzeniu najlepszych warunków rozwojowych dla dziecka.

Dziecku objętemu kształceniem specjalnym dostosowuje się odpowiednio program wychowania przedszkolnego i program nauczania w szkole do jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz jego możliwości. Można więc powiedzieć, że nauka dziecka niepełnosprawnego odbywa się na podstawie indywidualnego programu, który będzie dostosowany do potrzeb danego dziecka.

JAK UZYSKAĆ ORZECZENIE O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO?

Aby otrzymać takie orzeczenie należy złożyć **wniosek o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego** do zespołu w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Wzory wniosków są udostępnione na stronach internetowych poradni, można też o nie poprosić w ich siedzibie. Do wypełnionego wniosku należy dołączyć odpowiednie dokumenty, m.in.:

- zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia dziecka, w którym np. można wskazać, że **dziecko wymaga realizacji niektórych treści podstawy programowej indywidualnie lub w małej grupie**.
- opinię placówki edukacyjnej (jeżeli dziecko uczęszcza już do przedszkola lub szkoły),
- inne opinie, zaświadczenia i wyniki obserwacji np. specjalistów pracujących z dzieckiem: logopedów, terapeutów, nauczycieli wspomagających,
- wyniki badań psychologiczno-pedagogicznych,
- dokumentację medyczną dotyczącą leczenia specjalistycznego,
- poprzednio wydane orzeczenia i opinie.

Terminy:

Jeżeli wniosek nie będzie zawierał któryś danych, oświadczeń lub dokumentów, przewodniczący zespołu wezwie wnioskodawcę do uzupełnienia wniosku lub przedstawienia dokumentacji w terminie nie krótszym niż 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Orzeczenie potrzeby kształcenia specjalnego wydaje się terminie nie o dłuższym niż 30 dni od dnia złożenia wniosku lub od dnia uzupełnienia wniosku lub przedstawienia dokumentacji. Czas ten może wydłużyć się do 60 dni, w szczególnie uzasadnionych przypadkach. Zespół powiadamia wnioskodawców o dacie posiedzenia. Rodzice mają prawo uczestniczyć w posiedzeniu zespołu wydającego orzeczenie, by na bieżąco zgłaszać swoje uwagi.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego powinno zawierać następujące informacje:

- diagnozę funkcjonowania dziecka lub ucznia, która uwzględni potencjał rozwojowy oraz mocne strony i uzdolnienia dziecka, a także występujące w środowisku nauczania i wychowania bariery oraz ograniczenia utrudniające funkcjonowanie dziecka,
- okres, w jakim zachodzi potrzeba kształcenia specjalnego (okres wychowania przedszkolnego, roku szkolnego albo etapu edukacyjnego),
- zalecane warunki i formy wsparcia umożliwiające realizację indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka,
- zalecane cele rozwojowe i terapeutyczne do realizacji podczas zajęć oraz w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej dziecku oraz jego rodzicom,
- wszystkie możliwe formy kształcenia specjalnego dla danego dziecka (np. w szkole integracyjnej),
- **potrzebę realizacji wybranych zajęć indywidualnie z dzieckiem lub uczniem lub w grupie liczącej 5 dzieci lub uczniów** - w przypadku dziecka mającego trudności w funkcjonowaniu wspólnie z klasą,
- zalecane działania ukierunkowane na poprawę funkcjonowania dziecka i wzmacnianie jego uczestnictwa w życiu szkoły lub przedszkola oraz działania wspierające jego rodziców,
- w zależności od potrzeb dziecka, niezbędny sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne,
- zalecane sposoby oceny efektów działań podjętych w celu realizacji zaleceń.

Jeżeli zaistnieje taka potrzeba, **wybrane zajęcia mogą być prowadzone w formie indywidualnej w ramach kształcenia specjalnego**. Takie zajęcia będą się odbywały w placówce edukacyjnej.

Praktyczna porada

W przypadku gdy rodzic nie zgadza się z treścią orzeczenia, może się od niego odwołać. Odwołanie składa się w terminie 14 dni od dnia wystawienia orzeczenia, za pośrednictwem poradni, w której wydano orzeczenie do właściwego kuratorium. Odwołanie można też wnieść, gdy zespół wyda orzeczenie o braku potrzeby kształcenia specjalnego. Kurator oświaty rozpatruje odwołanie w terminie 14 dni od dnia, w którym otrzymał odwołanie, dokonując szczegółowej analizy akt sprawy oraz zasięgając opinii psychologa, pedagoga, lekarza lub innego specjalisty (gdy znajdzie taka potrzeba).

INDYWIDUALNY PROGRAM EDUKACYJNO-TERAPEUTYCZNY

Praktyczna porada

Obowiązkiem placówek edukacyjnych jest opracowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET) na podstawie zaleceń orzeczenia o **potrzebie kształcenia specjalnego**. IPET jest opracowywany przez specjalny zespół powołany przez dyrektora szkoły do dnia 30 września albo w ciągu miesiąca po dostarczeniu do szkoły orzeczenia. Dyrektor ma obowiązek poinformowania rodziców o spotkaniu zespołu nauczycieli i specjalistów. Zaleca się, by rodzice uczestniczyli w spotkaniach zespołu i na bieżąco zgłaszali swoje uwagi. Na wniosek rodziców w spotkaniu zespołu mogą też uczestniczyć inne osoby, np. terapeuci spoza szkoły pracujący z dzieckiem.

JAK OPRACOWAĆ IPET?

Obowiązkiem dyrektora przedszkola i szkoły jest realizacja zaleceń wynikających z orzeczenia o **potrzebie kształcenia specjalnego**, nawet gdy wskazuje na brak środków finansowych. Orzeczenie o **potrzebie kształcenia specjalnego** trzeba jak najszybciej po wydaniu dostarczyć do placówki edukacyjnej.

Przed opracowaniem IPET-u, zespół ma obowiązek dokonać wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia. Ocena ta jest wynikiem obserwacji dziecka przez nauczycieli, specjalistów i rodziców. Rodzice mają prawo uczestniczenia w spotkaniach dokonujących tej oceny. Wielospecjalistyczna ocena uwzględnia:

- indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne dziecka, jego mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia,
- w zależności od potrzeb: zakres i charakter wsparcia ze strony nauczycieli i specjalistów,
- przyczyny niepowodzeń edukacyjnych i trudności w funkcjonowaniu dziecka - w tym bariery napotymane w zakresie włączania dziecka w zajęcia realizowane wspólnie z klasą, jeżeli dziecko realizuje wybrane zajęcia indywidualnie lub w grupie do 5 osób.

Na podstawie tej oceny, zespół może przystąpić do opracowania IPET-u. IPET określa:

- zakres i sposób dostosowania programu wychowania przedszkolnego i wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem,
- zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem, ukierunkowane na poprawę jego funkcjonowania,
- formy i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz ich wymiar godzinowy,
- działania wspierające rodziców i w zależności od potrzeb, zakres współdziałania z innymi placówkami, np. poradniami psychologiczno-pedagogicznymi,
- zajęcia rewalidacyjne i inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości dziecka,
- zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami dziecka,
- w zależności od potrzeb: rodzaj i sposób dostosowania warunków organizacji kształcenia do niepełnosprawności dziecka,
- w zależności od indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka wskazanych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego lub wynikających z wielospecjalistycznych ocen - **wskazanie wybranych zajęć, które są realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów.**

Praktyczna porada

Nawet jeżeli orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego nie zawiera zalecenia w postaci konieczności organizacji dla dziecka zajęć indywidualnych w szkole, można wskazać taką potrzebę w treści IPET-u.

W przypadku gdy wielospecjalistyczna ocena lub IPET nie zawierają któregoś z wyżej wymienionych punktów, można pisemnie zgłosić swoje uwagi do dyrektora szkoły. Gdyby nie chciał on ich uwzględnić, wskazane jest pismo do kuratorium oświaty z prośbą o nadzór pedagogiczny.

INNE FORMY KSZTAŁCENIA

Nauczanie indywidualne

Zgodnie z przepisami prawa orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania mogą być wydawane tylko dla dzieci, którym choroba uniemożliwia lub utrudnia uczęszczanie do szkoły przez jakiś określony czas. Jest to rozwiązanie tymczasowe. Kiedy stan zdrowia takiego dziecka ulegnie poprawie, będzie mogło znów uczestniczyć w zajęciach w szkole lub przedszkolu. Na podstawie orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego dziecko przebywa w domu i tam odbywają się zajęcia indywidualne z nauczycielem. To orzeczenie jest wydawane na czas określony i po upływie okresu wskazanego w orzeczeniu, dziecko wraca do szkoły.

Zindywidualizowana ścieżka kształcenia.

Zgodnie z przepisami prawa, rodzice mogą złożyć wniosek o uzyskanie opinii o zindywidualizowanej ścieżce kształcenia (lub opinii o zindywidualizowanej ścieżce realizacji rocznego przygotowania przedszkolnego dla dzieci w przedszkolu), jeżeli nie starają się o orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Zindywidualizowana ścieżka jest przewidziana dla dziecka nieposiadającego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, które może uczęszczać do szkoły lub przedszkola, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu, wynikające w szczególności ze stanu zdrowia, nie może realizować wszystkich zajęć i wymaga dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych. Część zajęć będzie się odbywała z klasą, a część indywidualnie z uczniem w szkole.

POMOC FUNDACJI JiM

Badania ankietowe przeprowadzone przez Fundację JiM wskazują, że:

- ponad **50%** rodziców i opiekunów dzieci w spektrum autyzmu miało problem z uzyskaniem orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego
- ponad **30%** ankietowanych wskazało na trudności związane z uzyskaniem IPET-u
- blisko połowa zapytań kierowanych do Fundacji JiM w ramach interwencji dotyczy kwestii związanych z systemem edukacji

Fundacja JiM wspiera osoby w spektrum autyzmu i ich rodziny w ramach poradnictwa i interwencji. Wystarczy wejść na stronę www.jim.org/interwencje i postępować zgodnie z instrukcjami na stronie, by zgłosić swój problem Fundacji. Pomożemy w zrozumieniu przepisów, sporządzeniu odpowiednich pism i wniosków, doradzimy jakie kroki można podjąć by załatwić swoją sprawę.

Pracujmy razem nad włączeniem dzieci w spektrum autyzmu w proces edukacji!

FUNDACJA JiM

UL. TATRZAŃSKA 105
93-279 ŁÓDŹ, POLAND
TEL. +48 42 643 46 70

www.jim.org